

Организация на граничния ветеринарен контрол в Република България

Мария Лечева

The drastic changes of political, legal and economic character which have happened in our country the last few years, influence the veterinarian-medical activities to some extent and impose the necessity of harmonizing Bulgarian legislation in this field with the new conditions in our country and the regulations and requirements of European union.

Key words: *veterinarian control; boundary, checkpoint; legislation*

Радикалните промени от политически, правен и икономически характер, които настъпват в страната ни през последните години, дават отражение върху ветеринарномедицинската дейност и налагат необходимостта от хармонизиране на законодателството в тази област с новите условия в страната и изискванията на ЕС.

След приемането на Закона за ветеринарномедицинската дейност /от 38-то НС на 22.04.1999 г./, в който са включени основните регламенти на ЕС, започва разработването на подзаконови нормативни актове – наредби и инструкции в различните сектори на ветеринарномедицинската дейност и тяхното практическо изпълнение. С това ветеринарномедицинската наука, практика и образование допринасят за ускоряване процеса на присъединяване на Република България към Европейския съюз.

С приемането на България в ЕС през 2007 г. /като негова външна граница/, ролята на граничния контрол нараства изключително много, предвид географското положение на страната като транспортен кръстопът между Европа, Близкия изток, Азия и Африка. Това налага граничният ветеринарномедицински контрол и карантина да отговаря в организационно-правен, материално-технически и кадрови аспект на изключително строгите изисквания на ЕС, предвид обстоятелството, че всяка проверена и пропусната от граничните контролни органи на външната граница стока /животни, продукти и суровини от животински произход/, се движи свободно, без допълнителни проверки, във всички страни на ЕС. Като външна граница на ЕС, Р България се превърна в главна защитна бариера на европейските страни срещу проникването на заразни болести по животните и по хората. В това отношение органите на граничния ветеринарномедицински контрол носят изключително голяма професионална и правна отговорност.

Граничният ветеринарномедицински контрол при внос, износ и транзит на животни; зародишни продукти; суровини и храни от животински произход; странични животински продукти и продукти, получени от тях; специфични растителни продукти, фуражни суровини, фуражни добавки, премикси и комбинирани фуражи, както и контрол на транспортните средства, в които се превозват се осъществява от Националната ветеринарномедицинска служба. В своята дейност, Дирекция "Граничен ветеринарномедицински контрол (ГВК)" се ръководи от европейското и националното законодателство.

Граничния ветеринарен контрол в осемте пункта на Република България /летище София, Варна, Бургас, Капитан Андреево, Златарево, Гюешево, Каротина, Брегово/, като входни европейски пунктове се осъществява от Дирекция Граничен Ветеринарно-медицински Контрол, която е подчинена на Националната Ветеринарно Медицинска Служба към МЗП.

Дейността и устройството на звената, упражняващи ГВК при РВМС са в съответствие с изискванията на чл. 42 от ЗВМД, Правилника за прилагане на ЗВМД и Наредбите №46 от 20.04.2006 г. - за общите ветеринарномедицински изисквания за внос на суровини и храни от животински произход, №47 от 20.04.2006 г. - за

изискванията на граничните инспекционни ветеринарни пунктове и условията за провеждане на граничен инспекционен ветеринарен контрол. Със заповед на министъра на земеделието и храните е утвърден списък на одобрените от Европейската комисия гранични инспекционни ветеринарни пунктове, с характеристики на разрешените им дейности. Определени са пунктовете за осъществяване на контрол на пътници и домашни любимци с нетърговска цел и пунктове с ветеринарен контрол при необходимост.

Контролът на обектите се осъществява чрез ветеринарни проверки на одобрените от Европейската комисия гранични инспекционни ветеринарни пунктове (ГИВП), отговарящи на определени изисквания за сграден фонд и техническо оборудване; персонал, процедури и документация.

Ветеринарните проверки на продукти от животински произход, идващи от трети страни имат за цел опазването на здравето на животните и на обществото и предотвратяване разпространението на заразни или инфекциозни болести по животните и хората.

За тази цел са установени стриктни правила, за опазване на общественото здраве и здравето на животните; Прилага единна схема за проверка за тези продукти на всички входни пунктове, регламентирани с европейското и националното ветеринарно законодателство.

Контролът на ГИВП се извършва от официални ветеринарни лекари, които в своята дейност отговарят на определени критерии и се подпомагат от ветеринарни техници или лица, завършили курс на обучение, организиран от НВМС. Служителите от граничния инспекционен ветеринарен контрол (ГИВК) при изпълнение на служебните си задължения носят униформено облекло, отличителни знаци и се легитимират със служебна карта.

За да се гарантира, че всички продукти, внасяни в РБългария, преминават ветеринарни проверки, НВМС и ОВЛ работят съвместно с Агенция "Митници", Главна дирекция "Гранична полиция" и Национална служба по растителна защита при събирането на цялата информация относно внасянето на продукти от животински произход, която включва: 1. информация, достъпна за митническите служби; 2. информация за манифеста на плавателния съд /кораб/ влака или самолета; 3. други източници на информация, достъпни за сухопътните, железопътните, 4. пристанищните или летищните търговски оператори.

Лицата, отговорни за товара, са длъжни да изпратят предварително информация за подробно описание в писмен вид или в електронна форма за пратката на ОВЛ на ГИВП, на който следва да се изпратят продуктите - 24 часа преди пристигане на пратката, а за транспорт по въздух най-малко 12 часа.

ОВЛ проверяват митническите декларации на плавателни съдове и самолети, като следят те да съответстват на гореспоменатите изисквания и документи. Относно списъка с животни и продукти, които подлежат на ветеринарни проверки има специално решение на ЕКомисия 2007/257. Митническите власти се ръководят от този списък, дали стоката подлежи на ветеринарни проверки. За всяка пратка, официалният ветеринар, въз основа на информацията, изпратена предварително (24 часа) прави справка във ветеринарната базата данни. Базата данни се поддържа от ЕК. Условията за допускане на внос на продукти под ветеринарен контрол са: 1/ да произхождат от трета страна включена в списъците на ЕК за разрешена; 2/ за продуктът от тази страна да няма забрана; 3/ да е от одобрено предприятие (от ЕК) и 4/ да е придружен от ветеринарен сертификат по образец. Изискванията към физическите и юридическите лица, осъществяващи внос, износ или транзитно преминаване на пратките са: 1/ да ги транспортират до мястото за граничен ветеринарномедицински контрол и да ги предоставят за извършване на ветеринарните проверки; 2/ да ги превозват в специализирани транспортни средства;

3/ да спазват ветеринарномедицинските изисквания; 4/ да осигуряват достъп на официалните ветеринарни лекари до пратките и придружаващите ги документи; 5/ да изпълняват разпорежданията на официалните ветеринарни лекари; 6/ да заплащат определените в тарифа такси за внасяне и транзитно преминаване в размер; 7/ да спазват наложените забрани за внасяне, изнасяне и транзитно преминаване и да изпращат на ГИВП най-малко един работен ден преди внасянето на пратката сертификат по образец, попълнен в съответната част.

Граничният инспекционен ветеринарномедицински контрол обхваща: проверка на документацията, проверка за идентичност, физическа проверка, дезинфекция и дезинсекция на влизащи в страната превозни средства.

При обявена епизоотична обстановка, влизащите в страната превозни средства подлежат на профилактична дезинфекция и дезинсекция на граничния контролно-пропускателен пункт (ГКПП), която се извършва по схема, утвърдена от генералния директор на НВМС. Животни за разплод и доотглеждане, внасяни в страната, подлежат на задължителна карантина в карантинни помещения, регистрирани от НВМС.

Документалната проверка при внос и транзит на пратките има за цел да установи, че информацията в сертификатите или документите съответства на предварителната информацията.-проверяват се всички ветер. и др. документи, които се сметат за необходими за да се докаже вида и произхода на стоката.

Проверката за идентичност на всяка пратка, гарантира, че продуктите отговарят на информацията, посочена в придружаващите сертификати или документи:

- когато продуктите от животински произход пристигат в контейнери, ОВЛ проверява дали печатите, (пломбите) са ненакърнени и дали съответстват на тези в документите;
- прави се проверка, на щампите, официалната маркировка и здравната маркировка, идентифициращи страната и установяващи произхода, са налице и отговарят на онези в сертификата или документа;
- проверява се за специфичното етикетирание, предвидено във ветеринарното законодателство.

Физическа проверка се прави с цел да се гарантира, че продуктите отговарят на изискванията на законодателството на Общността и са годни за употреба за целите, определени в съпровождащия сертификат или документ / например за човешка консумация/ и включва :

- всякакви лабораторни тестове на място - през 2007г. осемте пункта за ветеринарен контрол в РБ са изградени и оборудвани по европейски стандарти. На осемте пункта има оборудвани лаборатории за физически проверки с всичко необходимо;
- лабораторни анализи в лаборатория - с цел доказване наличие на патогенни микроорганизми, химични замърсители, замърсяване с вещества, опасни за хората, животните и околната среда; доказателства за промяна. Всякакви официално вземане на проби, изисква възможно най-бързо изследване.;
- органолептична проверка на мириса, цвета, консистенцията и вкуса на продукта (когато е възможно), за да се провери наличието на отклонения, които правят продукта негоден за употребата, посочена във ветеринарния сертификат, като при това: проверката обхваща 1 % от отделните опаковки от пратката, но най-малко два и най-много десет; при обемисти пратки и при продукти в насипно състояние проверката се извършва върху най-малко пет отделни проби, взети от различни части на пратката;

- за продуктите, предназначени за човешка консумация, проверката включва и измерване на температурата на продукта; за замразени и дълбоко замразени продукти проверката се извършва след размразяване на продукта;
- пратката може да се разтовари на части, за да се установи, че всички нейни части са обхванати от проверката;
- прости физически или химически тестове - рязане, размразяване, варене;

Физическата проверка обхваща и : проверка на съответствието на броя на опаковките, посочени в придружаващия сертификат с теглото на пратката, отчитайки теглото на една опаковка; сравняване на реалното тегло на пратката с посоченото във ветеринарния сертификат или документ; проверка на опаковките и пликите с цел да се установи дали отговарят на изискванията за опаковане на съответния вид продукт; проверка на температурата и на температурния режим по време на транспортирането.

За осъществяване на физическа проверка транспортните средства се разтоварват изцяло само в следните случаи, когато:

1. товаренето е извършено по начин, който не позволява достъп до цялата пратка при частично разтоварване;
2. проверките на борите са показали несъответствия с изискванията за качество и безопасност;
3. ветеринарните проверки на предишна пратка със същия произход са били с незадоволителен резултат;
4. по искане на официалния ветеринарен лекар на ГИВП.

Честотата на физическите проверки се определя съгласно Решение на Комисията 94/360 за всяка категория продукти е различна, както и за определени трети страни.

Намаляване на честотата на физическите проверки може да стане въз основа на добри резултати от предишни проверки, за които условията на внос са хармонизирани, ако отговарят на следните условия:

1. произхождат от трети страни или региони от трети страни, предлагащи задоволителни здравни гаранции по отношение на проверките в мястото на произхода на продуктите, предназначени за внасяне в Република България или на територията на друга държава членка;
2. са произведени в предприятие, включено в списък, изготвен от Европейската комисия, или в предприятие, одобрено, което е проверено от Европейския съюз или от съответния компетентен орган на страната на произход;
3. за които са издадени сертификати за внасяне.

Официалният ветеринарен лекар на ГИВП удостоверява, че проверката е завършена чрез затваряне и поставяне на официален печат на всички отворени опаковки и чрез повторно поставяне на пломба на всички отворени контейнери, като номерата на пломбите се записват и в сертификата.

След завършване на ветеринарните проверки, официалният ветеринар издава сертификат (по образец) за съответната пратка, в него отбелязва резултатите от проверките. Оригиналните сертификати или документи (от третата страна) остават на граничния инспекционен ветеринарен пункт. – пазят се 3 години. Вносителят заплаща таксите за гранични проверки.

Сертификатът придружава пратката до крайното местоназначение, докато пратката е под митнически надзор, и до първото предприятие в случай на внос.

След извършване на всички необходими проверки и заплащане на таксите за ГИВК, официалният ветеринарен лекар допуска внасянето, като попълва съответната част, вписва датата, подписва и подпечатва сертификата. Сертификатът придружава пратките, докато са под митнически надзор или когато пратките са поставени под

митнически режим внос, докато пристигнат до първия склад или първото предприятие получател. Ако пратката се разделя на части, всяка част се придружава от отделен сертификат. Митническите органи на ГКПП не разрешават вдигането на пратката преди извършване на ГИВК и дават митническо направление на пратката в съответствие със сертификата.

Когато при граничните ветеринарни проверки се установи, че всички или част от животните в пратката или придружаващите я документи не отговарят на ветеринарномедицинските изисквания за внасяне, официалният ветеринарен лекар я задържа и определя срок за изясняване на случая /като настанява животните и им осигурява необходимите грижи, а при съмнение ги поставя под карантина/ или връща пратката животни при спазване на здравните изисквания и на изискванията за хуманно отношение към тях. Той вписва причините за връщане на пратката в разпореждането, поставя на оригиналния ветеринарен сертификат щемпел с надпис "невалиден", информира директора на съответната РВМС за предприетите мерки и уведомява всички ГИВП. Копие от разпореждането и от оригиналния сертификат се съхраняват в ГИВП за срок три години, а разходите за задържане на пратката са за сметка на вносителя. В случаите, когато връщането на пратката животни е невъзможно и причините за задържането ѝ не представляват опасност за здравето на хората и животните, официалният ветеринарен лекар незабавно информира директора на РВМС за необходимостта от клане на животните. Директорът на РВМС определя кланица, в която да се извърши клането. Официалният ветеринарен лекар на ГИВП извършва предкланичен преглед и издава разпореждане за клане / за сметка на вносителя или лицето, отговорно за пратката/, в което вписва определената кланица, начина на транспортиране на животните и реализацията на добитите суровини за консумация от хора или други цели, като посочва условията, при които те се реализират. При установяване, че пратката животни представлява опасност за здравето на хората и животните, той издава разпореждане за отнемане в полза на държавата и унищожаване на пратката, в което определя мястото и начина на унищожаването ѝ, като за предприетите мерки незабавно уведомява директора на РВМС и генералния директор на НВМС, който от своя страна е длъжен незабавно да уведоми граничните инспекционни ветеринарни пунктове на Република България; граничните инспекционни пунктове на Европейския съюз; Европейската комисия и страната на произход на пратката.

Преминаващите през ГКПП суровини и храни от животински произход, предназначени за лична консумация, носещи епизоотичен риск, се изземват от официалния ветеринарен лекар, след което се унищожават на територията на същия ГКПП.

Транзитно преминаване на животни и зародишни продукти през територията на Република България се допуска от официалния ветеринарен лекар, при условие че:

1. идват от страна, от която внасянето и транзитното преминаване не са забранени;
2. извършени са необходимите проверки;
3. пратката е придружена от оригинален ветеринарен сертификат, издаден от компетентните ветеринарни органи на страната на произход, в който е посочена страна по местоназначение, различна от Република България;
4. получено е писмено потвърждение за приемане на пратката от компетентните ветеринарни органи на страната, през която пратката ще премине веднага след напускане територията на Република България;
5. заплатени са такси за извършения ГИВК в размери, определени в тарифата .

Транзитно преминаване се допуска, при условие че: 1. идват от страна, от която внасянето и транзитното преминаване не са забранени; 2. извършени са необходимите проверки; 3. пратките се придружават от оригинален ветеринарен сертификат, оригинални ветеринарни или други документи, издадени от компетентните органи на страната на произход, към които е приложен легализиран

превод на български език, в който е посочена страна по местоназначение, различна от Република България; 4. са заплатени ветеринарни такси за извършения ГИВК, определени в тарифата.

При извършване на документалната проверка, ако възникне съмнение за опасност за здравето на хората и животните, официалният ветеринарен лекар извършва и физическа проверка. Когато при проверките ветеринарният лекар установи, че изискванията са спазени, той допуска транзитното преминаване на пратката. Когато установи нарушения на изискванията, той не допуска транзитното преминаване и връща пратката обратно.

Официалният ветеринарен лекар на входящия ГИВП уведомява ГИВП, през който пратката ще напусне територията на Република България, че е допуснал транзитното ѝ преминаване. Официалният ветеринарен лекар на изходящия ГИВП уведомява официалния ветеринарен лекар, допуснал транзитното преминаване, когато пратката напусне територията на страната. Ако в срок 24 часа официалният ветеринарен лекар на входящия ГИВП не бъде уведомен за напускането на пратката, той уведомява митническите органи на входящия ГКПП. Митническите органи не допускат транзитно преминаване на обектите преди извършване на ГИВК. Транзитното им преминаване се извършва в пломбирани превозни средства или контейнери.

Министърът на земеделието и храните или оправомощено от него лице издава незабавно заповед за забрана на внасянето и транзитното преминаване на обектите, когато е получена официална информация, че на цялата територия на определена страна или от регион, съответно региони от нея, ветеринарните власти са установили наличие на особено опасна заразна болест по животните или са констатирани физически или химически замърсители над установените норми, които представляват опасност за здравето на хората и животните.

Забраната се отменя със заповед въз основа на нормативни актове на Европейската комисия.

Изнасяне на подконтролните обекти се разрешава, при условие че на ГИВП, през който пратката напуска страната: Първо е представен един от следните документи: а) за животни и зародишни продукти - ветеринарномедицинско разрешение за изнасяне, издадено от генералния директор на НВМС; б) за суровини и храни от животински произход, странични животински продукти, продукти, получени от тях, специфични растителни продукти, фуражни суровини, фуражни добавки, комбинирани фуражи и премикси - писмено уведомление от ветеринарния лекар, който е издал ветеринарния сертификат, и/или друг документ, придружаващ пратката; Второ, пратката се придружава от оригинален ветеринарен сертификат или от друг оригинален документ; Трето е извършена документална проверка.

Ветеринарният сертификат при изнасяне на обектите е по образец на страната, за която се изнасят, като текстът в сертификата е и на български език. Когато страната, за която се изнася пратката, няма одобрен образец, изнасянето се извършва със сертификат по образец, утвърден от генералния директор на НВМС. Ветеринарномедицинското разрешение за изнасяне се издава след подаване на заявление по образец до генералния директор на НВМС и в 10-дневен срок от подаването му, той издава разрешение за изнасяне или мотивирано отказва издаването му. Ветеринарномедицинско разрешение не се изисква при изнасяне на: единични домашни любимци и декоративни животни и животни, предназначени за научни цели, изложби и дарения.

При установяване на несъответствие на пратката с данните в придружаващите я документи, липса на документи и/или нарушени на изискванията за защита и хуманно отношение към животните по време на транспортиране, официалният

ветеринарен лекар я задържа до изясняване на случая и съставя констативен протокол по образец.

При неотстраняване на причините за задържането на пратката, официалният ветеринарен лекар издава разпореждане за връщането ѝ в мястото на натоварването и прилага копие от направения протокол. При отстраняване на причините за задържането ѝ, той поставя на сертификата, който я придружава, щемпел, с който удостоверява, че е разрешил изнасянето на пратката.

Все още съществуват редица проблеми при осъществяване на дейността на НВМС. Част от препоръките на ЕК в тази насока са: необходимост от регламентиране функциите на структурните звена в РВМС; въвеждане на система за контрол на пробегата на автомобилите; закупуване на необходимата лабораторна апаратура; оптимизиране работата на ЦЛВСЕЕ – София, за своевременно получаване на резултатите от лабораторните изследвания; усъвършенстване на системата за идентификацията, регистрацията и движението на животните в съответствие с изискванията на ЕС. Необходимо е състоянието и функционирането на информационната системата за идентификация на животните и регистрация на животновъдните обекти "World Wet" да гарантира предоставянето на актуална информация. Използваният до момента програмен продукт създава затруднения при работа в мениютата за добавяне на нови животни и редактиране на данни за животни, както и при извличане на справки за състоянието. Допуснато е голямо изоставане при въвеждане на информацията; разработване план за действие при избухване на епизоотии, при което да се осигурят на РВМС достатъчно технически средства за убиване по изискванията за хуманно отношение към животните.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] ЗВМД в РБ, обн. ДВ, бр. 87/1.11.2005, посл. изм. ДВ, бр.84/19.10.2007 г.
[2] Наредба 2/2006 за ветеринарномедицинските изисквания към суровините и храните от животински произход за лична консумация при пренасянето им от трети страни..
[3] Наредба 5/2007г. за организацията на граничния ветеринарно-медицински контрол при внасяне и транзитно преминаване на животни от трети страни.
[4] Наредба 47/2006 за изискванията към граничните инспекционни ветеринарни пунктове и условията и реда за провеждане на граничен инспекционен ветеринарен контрол.
[5] Божков, И., А. Стоянов, К. Василев. Основи на ветеринарномедицинското законодателство и мениджмънт. Стара Загора, 2005.

За контакти:

Главен асистент д-р Мария Димитрова Лечева, Катедра "Сигурност и безопасност", Варненски свободен университет "Черноризец Храбър", тел.: 052-359 558, e-mail: m.lecheva@abv.bg

Докладът е рецензиран.